

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

સુભાષ ચંદ્ર

વિરુદ્ધ

રાજ્ય (ચંદીગઢ) અને અન્યો

૧૫ નવેમ્બર, ૧૯૭૯

(વી. આર. ક્રિષ્ના આચર અને આર. એસ. પાઠક, ન્યાયમૂર્તિ]

ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, કલમ ૩૨૧, ૪૯૪-નો અવકાશ

અરજદારે આરોપ લગાવ્યો હતો કે તેના ઘરમાં ચોરી થઈ હતી અને કિંમતી ચીજવસ્તુઓ ખોવાઈ ગઈ હતી. પોલીસે મિલકત જપ્ત કરી હતી. આખરે, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા અન્ય બે વ્યક્તિઓ સામે પણ આરોપો ઘડવામાં આવ્યા હતા જેઓ સહયોગી હોવાનું કહેવાય છે.

ફોજદારી કેસ પેન્ડન્સી દરમિયાન, આસિસ્ટન્ટ.સરકારી વકીલે કલમ ૩૨૧, સી. આર.પી.સી. હેઠળ કાર્યવાહીમાંથી પાછા ખેંચવા માટે અરજી કરી હતી. એ આધાર પર કે એક વરિષ્ઠ અધિકારી દ્વારા નવી તપાસ પર કથિત શોધ અને જમી એ સંબંધિત પોલીસ અધિકારી

દ્વારા ચોક્કસ નાગરિક મુકદ્દમો પાછો ખેંચવા માટે આરોપી પર દબાણ કરવા માટે એક બનાવટ હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું. અદાલતને સંપૂર્ણ અરજીની જરૂર હતી, સહાયક સરકારી વકીલે પાછી ખેંચવા માટે એક નવી અને વધુ વિગતવાર અરજી કરી હતી, જે આખરે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી હતી, અરજદારના વિરોધ છતાં કે ઝવેરી દ્વારા ચલાવવામાં આવેલા રાજકીય પ્રભાવને કારણે પાછી ખેંચવામાં આવી હતી, જે ઉચ્ચ તબક્કાઓ તરફથી સહાયક સરકારી વકીલને તે આરોપી સંબંધિત કેસમાંથી પાછા ખેંચવાની સૂચનાઓ તરફ દોરી ગઈ હતી. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે, સહાયક સરકારી વકીલે ઉપરોક્ત સૂચનાઓનું પાલન કરવામાં સ્વતંત્ર દિમાગનો ઉપયોગ કર્યો ન હતો. તેમ છતાં ટ્રાયલ કોર્ટે સહાયક સરકારી વકીલની વિનંતી સ્વીકારી હતી અને ઝવેરીને નિર્દોષ જાહેર કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો, જ્યારે બાકીના બે આરોપી સામે કેસ ચાલુ રાખ્યો હતો. અરજદાર દ્વારા હાઈકોર્ટ સમક્ષ સુધારાની અરજીમાં આ આદેશને પડકાર્યો હતો પરંતુ તે અરજી અસફળ રહી હતી.

બંધારણની આર્ટિકલ ૧૩૬ હેઠળ અપીલ કરવા માટે વિશેષ મંજૂરી દ્વારા, અરજદાર વતી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે (i) અદાલતમાં પડતર કેસ ન્યાયાધીશને જાણ કર્યા વિના બીજી પોલીસ તપાસને આધિન ન હોઈ શકે, (ii) કારોબારીની રાજકીય વિચારણાઓ બાકી કાર્યવાહી પાછી ખેંચવાના પ્રસ્તાવને દૂષિત કરે છે, અને (iii) સરકારી વકીલને સહ-સૂચિત અને તેમના દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા કેસમાંથી પાછા ખેંચવાનો જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટનો આદેશ સહ-છેકલમ ૪૯૪ નું પાલન.

અરજી ફગાવી દેતાં,

ઠરાવ્યું જ્યારે કોઈ ગુનો કરવામાં આવે છે, ત્યારે અપરાધની આકારણી અને સજા અથવા, વૈકલ્પિક રીતે, આરોપીઓને મુક્ત કરવા અથવા નિર્દોષ જાહેર કરવા એ દેશની અદાલતો દ્વારા સંચાલિત ફોજદારી ન્યાય પ્રક્રિયાનો એક ભાગ છે.ફોજદારી ન્યાયનું સંચાલન કરવું એ કારોબારીનું કાર્ય નથી અને આપણી વ્યવસ્થામાં, ન્યાયાધીશો અસ્થિર નથી.[૪૭ એ]

જ્યારે કોઈ કેસ ફોજદારી અદાલતમાં પેન્ડિંગ હોય, ત્યારે તેની પ્રક્રિયા અને પ્રગતિ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા અથવા અન્ય સંબંધિત કાયદા દ્વારા સંચાલિત થાય છે.કાયદામાં પૂરી પાડવામાં આવેલી રીત અને હદ સિવાય, અદાલતમાં તપાસ અથવા સુનાવણીને અટકાવવી અને પાછી બોલાવવી એ પોતે જ કાયદાનું ઉલ્લંઘન છે. જે પણ કરવાની જરૂર છે તે કાયદાની સુસંગતતામાં થવું જોઈએ. આપણા બંધારણના આદેશ હેઠળ વહીવટી ન્યાયનું કાર્ય ન્યાયિક સત્તા સાથે સોંપાયેલું છે.કોર્ટની પ્રક્રિયાના અવિરત પ્રવાહના થોડા અપવાદોમાંથી એક કલમ ૩૨૧, સી.આર. પી. સી. પરંતુ અહીં પણ તે સરકારી વકીલ છે અને કોઈ કાર્યકારી સંકલન નથી, જેને સંહિતા દ્વારા કાર્યવાહીમાંથી પાછા ખેંચવાની સત્તા સોંપવામાં આવી છે, અને તે પણ અદાલતની સંમતિ સાથે. કાયદામાં આપેલી રીત અને હદ સિવાય, અદાલતમાં તપાસ અથવા સુનાવણીમાં દખલ કરવી, તેને અટકાવવી અથવા રદ કરવી એ અરાજકતા છે.ફોજદારી ન્યાયના સમાન માર્ગને કારોબારી દ્વારા નિષ્ફળ બનાવી શકાતો નથી, જો કે તે આરોપી છે, જો કે સરકારને ખાતરી છે કે આ દાવો ખોટો છે, જો કે, જે સત્તાઓ હર્બિસ, સ્નેહ અથવા અન્ય ઉમદા અથવા અપમાનજનક વિચારણાને કારણે અદાલતના ન્યાયને વિશેષિત કરવા માંગે છે તેમના સામે કાર્યવાહી ચાલુ રાખવી અચોગ્ય છે.આ અવિરત અદાલતી પ્રક્રિયાના બહુ ઓછા અપવાદોમાં કલમ ૪૯૪, સી. આર.પી.સી. છે. અહીં પણ, સરકારી વકીલને અદાલતની સંમતિ સાથે કાર્યવાહીમાંથી પાછા ખેંચવાની મર્યાદિત સત્તા સાથે સંહિતા દ્વારા સોંપવામાં

આવે છે, જેના પછી કેસ સમાપ્ત થાય છે.કાયદાએ જે સળગાવ્યું છે, તે માત્ર કાયદો જ બુઝાવી દેશે.[૪૭ ડી-એચ, ૪૮ એ]

કાયદો અને વ્યવસ્થાને પ્રોત્સાહન એ જાહેર ન્યાયનું એક પાસું છે.જાહેર નીતિના આધારો કાર્યવાહી પાછી ખેંચવાની માંગ કરી શકે છે.ખોટી અને હેરાન કરનારી કાર્યવાહીને આગળ વધવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.પરંતુ સત્તાનો ઉપયોગ સાવધાનીપૂર્વક થવો જોઈએ, અને સંતુષ્ટ થવા માટેની વૈધાનિક એજન્સી પ્રથમ વખતમાં જાહેર વકીલ છે, જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ અથવા અન્ય કાર્યકારી અધિકારી નહીં.છેવટે, કોર્ટની સંમતિ અનિવાર્ય છે.[૪૮ જી-એચ]

રાજકીય પ્રભાવના આરોપોને ટેકો આપવા માટે કોઈ પુરાવા નહોતા.તે જ સમયે, જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટે સહાયક સરકારી વકીલને પીછેહઠ કરવાનો નિર્દેશ આપીને ગેરકાયદેસર રીતે કામ કર્યું હતું.એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે વહીવટી પક્ષ દ્વારા કેસનો બીજો આક્ષેપ, જે અગાઉની તપાસને પ્રેરિત હોવાનું જાણવા તરફ દોરી ગયો હતો, તે પ્રથમ માહિતી આપનારની પૂછપરછ કરવાની ભૂલ દ્વારા દૂષિત કરવામાં આવ્યો હતો.ફરિયાદી પક્ષમાંથી પીછેહઠ કરવી કે નહીં તે નક્કી કરતી વખતે સહાયક સરકારી વકીલે વિચારણા કરવાની બાબત હતી; તે સ્પષ્ટ છે કે સહાયક સરકારી વકીલે તેમની સામેની સામગ્રી પર સ્વતંત્ર નિર્ણય લીધો હતો અને જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટની સૂચનાઓનું આંધળું પાલન કર્યું ન હતું.[૫૦ એફ-એચ, ૫૧ એ]

કાયદાનું શાસન કાર્યકારી અધિકારીઓને કેસ પાછા ખેંચવાની બાબતમાં ન્યાયી પ્રક્રિયાથી ચેતવણી આપે છે.અદાલતોને સંતોષ થયો હતો કે સરકારી વકીલે જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટના નિર્દેશને માન આપ્યું ન હતું પરંતુ કોર્ટ સમક્ષ મૂકવામાં આવેલી સામગ્રી વિશે પોતાને જાણ કરવાનો

સ્વતંત્ર અભ્યાસ કર્યો હતો અને પછી ફરિયાદી પક્ષમાંથી પાછા ખેંચવાની પરવાનગી માંગી હતી, આ અદાલતે નીચેની અદાલતોના આદેશને ઉલટાવવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.[૫૧ એફ-એચ]

એમ. એન. શંકરનારાયણ નાયર વિરુદ્ધ પી. વી. બાલાકૃષ્ણ અને અન્યો AIR ૧૯૭૨ SC ૪૯૬:બંસીલાલ વિરુદ્ધ ચંદનલાલ, AIR ૧૯૭૬ SC ૩૭૦:બલવંત સિંહ અને અન્યો વિરુદ્ધ બિહાર, AIR ૧૯૭૭ SC ૨૨૬૫ એ સમર્થન આપ્યું હતું.

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:૧૯૭૮ની વિશેષ રજા અરજી (ફોજદારી) નંબર ૨૦૭૬.

પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના ક્રિમિનલ રિવિઝન નંબર ૧૮૧/૭૭ માં ૧૭-૩-૧૯૭૮ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી)

અરજદાર વતી આર. એલ. કોહલી, એસ. કે. સભનવાલ અને સુભાષ ચંદર.

પ્રતિવાદી નંબર ૧ માટે આર. એન. સચથે.

પ્રતિવાદી નંબર ૨ માટે પ્રેમ મલ્હોત્રા.

કોર્ટનો આદેશ જસ્ટિસ કૃષ્ણા આચર દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

આ કેસમાં અપીલ કરવાની અરજી નકારી કાઢવાના અમારા કારણોને અમુક અંશે સમજાવવા માટે આપણને જે અવરોધ છે તે એ ઈચ્છા છે કે ન્યાય-ઈન-એક્શન માટે દરેક વહીવટી પડકાર એ અદાલતને સંબંધિત કાયદામાં કાર્યાત્મક તાજગી ભરીને લોકોનો વિશ્વાસ મજબૂત કરવા માટેનું આહ્વાન છે જે પકડાયેલા અનિષ્ટને કાબૂમાં લેવા માટે પૂરતું છે.

અરજદારના ઘરમાં ચોરી થઈ હોવાનું કહેવાય છે અને તેનો આરોપ છે કે તેણે ઘણી કિંમતી વસ્તુઓ ગુમાવી છે.બાતમીના આધારે પોલીસે તપાસ હાથ ધરી હતી અને મિલકત જપ્ત કરી હતી.આખરે, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા એક ઝવેરી હુસન લાલ અને એક કથિત સહયોગી મદન લાલ (આ અરજીમાં પ્રતિવાદી નંબર ૨ અને ૩) સામે કલમ ૪૧૧ આઈ. પી. સી. અને એક અશોક કુમાર સામે કલમ ૩૮૦, આઈ. પી. સી. હેઠળ આરોપો ઘડવામાં આવ્યા હતા. ફોજદારી કેસ પેન્ડન્સી દરમિયાન, સહાયક સરકારી વકીલે કલમ ૩૨૧, સી.આર.પી.સી. હેઠળ કાર્યવાહીમાંથી પીછેહઠ માટે અરજી કરી હતી. આરોપી હુસન લાલને ચોક્કસ દીવાની મુકદ્દમો પાછો ખેંચવા માટે કહ્યો.અદાલતમાં સંપૂર્ણ અરજીની જરૂરિયાત પર સહાયક સરકારી વકીલે પાછો ખેંચવા માટે એક નવી અને વધુ વિગતવાર અરજી કરી હતી, જે આખરે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી હતી, અરજદારના વિરોધ છતાં કે પીછેહઠ હુસેન લાલ દ્વારા ચલાવવામાં આવેલા રાજકીય પ્રભાવને કારણે કરવામાં આવી હતી, જેના કારણે ઉચ્ચ તબક્કાઓ તરફથી સહાયક સરકારી વકીલને તે આરોપી સંબંધિત કેસમાંથી પાછા ખેંચવાની સૂચનાઓ આપવામાં આવી હતી.એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે સૂચનાઓનું પાલન કરવામાં સહાયક સરકારી વકીલે સ્વતંત્ર મનનો ઉપયોગ કર્યો ન હતો.તેમ છતાં અદાલતે સહાયક સરકારી વકીલની વિનંતી સ્વીકારી હતી અને હુસન લાલને નિર્દોષ જાહેર કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો,

જ્યારે બાકીના બે આરોપી સામે કેસ ચાલુ રાખ્યો હતો.અરજદાર દ્વારા હાઈકોર્ટ સમક્ષ સુધારાની અરજીમાં આ આદેશને પડકાર્યો હતો પરંતુ તે અરજી અસફળ રહી હતી. તે બરતરફીથી પરેશાન થઈને તેમણે બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ આ અદાલતનો દરવાજો ખખડાવ્યો છે.બંને બાજુના ચોંકાવનારા ખુલાસાઓને ધ્યાનમાં રાખીને અમે રેકૉર્ડમાં સોગંદનામાઓના પૂરકમાં મૌખિક રજૂઆતો પર થોડી લંબાઈથી સાંભળ્યું છે.

દલીલોના ત્રણ કેન્દ્ર બિંદુઓ એ છે કે શું (i) અદાલતમાં મુકાતો કેસ ન્યાયાધીશને જાણ કર્યા વિના બીજી પોલીસ તપાસને આધિન હોઈ શકે છે, (ii) કારોબારીની રાજકીય વિચારણાઓ બાકી કાર્યવાહી પાછી ખેંચવાના પ્રસ્તાવને દૂષિત કરે છે, અને (iii) સરકારી વકીલને મોકલવામાં આવેલા અને તેમના દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા કેસમાંથી પાછા ખેંચવાનો જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટનો આદેશ, કલમ ૪૯૪નું પાલન છે.

જ્યારે આ દેશમાં કોઈ ગુનો કરવામાં આવે છે, ત્યારે અપરાધની આકારણી અને સજા અથવા, વૈકલ્પિક રીતે, આરોપીઓને મુક્ત કરવા અથવા નિર્દોષ જાહેર કરવા એ દેશની અદાલતો દ્વારા સંચાલિત ફોજદારી ન્યાય પ્રક્રિયાનો એક ભાગ છે.ફોજદારી ન્યાયનું સંચાલન કરવું એ કારોબારીનું કાર્ય નથી અને આપણી વ્યવસ્થામાં, ન્યાયમૂર્તિઓ અસ્થિર નથી, જેમ કે ન્યાયમૂર્તિ ડોંગ્લેસે ચાન્ડલરમાં (૧) ભારપૂર્વક કહ્યું:

ન્યાયાધીશો અસ્થિર હોતા નથી; તેઓ બંધારણીય માળખાને આવરી લે છે; અને જ્યારે પુરાવા પરના ચુકાદાઓ, કોર્ટરૂમનો સ્વભાવ, પ્રસ્તાવિત બચાવ માટેની સહનશીલતા અને તેના જેવા મુદ્દાઓની વાત આવે છે ત્યારે ચોક્કસ ન્યાયાધીશનો ભાર વિશ્વને ફરક પાડી શકે

છે.જ્યારે વકીલો ન્યાયાધીશ માટે 'ખરીદી' વિશે વાત કરે છે ત્યારે તેઓ આને ઓળખે છે; જ્યારે સેનેટરોને ન્યાયિક નિમણૂકો માટે તેમની 'સલાહ અને સંમતિ' આપવાનું કહેવામાં આવે છે ત્યારે તેઓ આને ઓળખે છે; સામાન્ય લોકો જ્યારે તેમના પોતાના સમુદાયમાં ન્યાયતંત્રની ગુણવત્તા અને છબીનું મૂલ્યાંકન કરે છે ત્યારે તેઓ આને ઓળખે છે.

જ્યારે ફોજદારી અદાલતમાં કેસ પેલિંગ હોય ત્યારે તેની પ્રક્રિયા અને પ્રગતિ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા અથવા અન્ય સંબંધિત કાયદા દ્વારા સંચાલિત થાય છે.કાયદામાં પૂરી પાડવામાં આવેલી રીત અને હદ સિવાય, અદાલતમાં તપાસ અથવા સુનાવણીને અટકાવવી અને પાછી બોલાવવી એ જ કાયદાનું ઉદ્દેશ્ય છે. જે પણ કરવાની જરૂર છે તે કાયદા અનુસાર જ થવું જોઈએ.'આપણા બંધારણીય આદેશ હેઠળ ન્યાયનું સંચાલન કરવાનું કાર્ય, ન્યાયિક સત્તા સાથે સોંપાયેલું છે.કોર્ટની પ્રક્રિયાના અવિરત પ્રવાહના થોડા અપવાદોમાંથી એક કલમ ૩૨૧, સીઆર. પી. સી. પરંતુ અહીં પણ તે સરકારી વકીલ છે, કોઈ કાર્યકારી અધિકારી નહીં, જેને સંહિતા દ્વારા કાર્યવાહીમાંથી પાછા ખેંચવાની સત્તા સોંપવામાં આવી છે, અને તે પણ અદાલતની સંમતિ સાથે.આપણે ભાર આપવા માટે પુનરાવર્તન કરીએ છીએ.કાયદામાં આપેલી રીત અને હદ સિવાય, અદાલતમાં તપાસ અથવા સુનાવણીમાં દખલ કરવી, તેને અટકાવવી અથવા રદ કરવી એ અસહ્ય છે.ફોજદારી ન્યાયના સમાન માર્ગને કારોબારી દ્વારા નિષ્ફળ બનાવી શકાતો નથી, ભલે આરોપી ગમે તેટલો ઊંચો હોય, જો કે સરકારને લાગે છે કે કેસ ખોટો છે, તેમ છતાં સત્તાઓ કે જેઓ ધમંડ, સ્નેહ અથવા અન્ય ઉમદા અથવા અપમાનજનક વિચારણાને કારણે અદાલતના ન્યાયમાં અવરોધ લાવવા માંગે છે તેમના પર કાર્યવાહી ચાલુ રાખવી અયોગ્ય છે.આપણા બંધારણીય આદેશ હેઠળ ન્યાય આપવો એ ન્યાયાધીશોની જવાબદારી છે.અદાલતી પ્રક્રિયાના આ અવિરત પ્રવાહના બહુ ઓછા

અપવાદોમાં કલમ ૪૯૪, Cr.P.C નો સમાવેશ થાય છે. અહીં પણ, સરકારી વકીલને-કોઈ કાર્યકારી અધિકારી નહીં-અદાલતની સંમતિ સાથે, જે પછી કેસ સમાપ્ત થાય છે, કાર્યવાહીમાંથી પાછા ખેંચવાની મર્યાદિત સત્તા સાથે સંહિતા દ્વારા સોંપવામાં આવે છે. કાયદાએ જે સળગાવ્યું છે, તે માત્ર કાયદો જ બુઝાવી દેશે.

માળખું હોવા છતાં, આવા ઉપાડની શરતો જોગવાઈમાં ગર્ભિત છે, સામાન્ય સિદ્ધાંતો ઉપરાંત જે પૂર્વવર્તીઓ દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યા છે. એકવાર કાર્યવાહી શરૂ થઈ જાય પછી, તેનો અવિરત માર્ગ જાહેર ન્યાય માટે યોગ્ય વિચારણાઓ સિવાય અટકાવી શકાતો નથી. તમામ જાહેર સત્તાએ જાહેર વિશ્વાસ છે, અને સરકારી વકીલ તે જાહેર વિશ્વાસ ના નિર્વહન સિવાય કાર્ય કરી શકતા નથી, જે જાહેર ન્યાય માટે તૈયાર કરાયેલ જાહેર વિશ્વાસ છે. કલમ ૩૨૧ હેઠળ અદાલતની સંમતિ તે સત્તાના ઉપયોગ પર તપાસ તરીકે લાદવામાં આવે છે. સંમતિ ત્યારે જ આપવામાં આવશે જ્યારે આવા ઉપાડને બદલે બનાવટી અર્થમાં જાહેર ન્યાયને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે. તે નોલે પ્રોસીક્યુવી ન્યાયશાસ્ત્રનો સાર છે.

અમે ભારપૂર્વક કહેવા માંગીએ છીએ, કારણ કે અસ્વીકાર્ય પ્રભાવો પ્રસંગોપાત આ હસ્તક્ષેપ કરે છે, કે અદાલતી ન્યાય અન્યત્ર માલિકો અને ગુલામો માટે મર્યાદાની બહાર છે. અમે કલમ ૪૯૪ Cr.P.C પાછળની જાહેર નીતિની વ્યાપકતાને ઘટાડતા નથી, પરંતુ સરકારી વકીલને હળવાશથી લેતા, આ નીતિની પ્રલોભનકારી ભેળસેળ સામે ચેતવણી આપીએ છીએ. કદાચ, કારોબારી, બહુવચન ચિંતાઓ અને વિવિધ કારણોસર, ફોજદારી કેસને રદ કરવાની ઇચ્છા રાખી શકે છે. હકીકત એ છે કે જાહેર શાંતિની વ્યાપક વિચારણાઓ, જાહેર ન્યાયની વ્યાપક વિચારણાઓ અને વિસ્તારમાં લાંબા સમય સુધી ટકી રહેલી સુરક્ષાને પ્રોત્સાહન આપવાની

વધુ ઊંડી વિચારણાઓ, અવ્યવસ્થિત પરિસ્થિતિમાં વ્યવસ્થા અથવા વાસ્તવિક વાતાવરણમાં સંવાદિતા, અથવા અદાલતમાં ખોટા અને ત્રાસદાયક કાર્યવાહીને અટકાવવી, એક્ઝિક્યુટિવ, પ્રો બોના પબ્લિકોને સમજાવે છે, વ્યાપક લાભ માટે બાકી રહેલા કેસને બલિદાન આપે છે, તે નકારી શકાય નહીં, તેમ છતાં સત્તાનો ઓછો ઉપયોગ થવો જોઈએ અને સંતોષવા માટે વૈધાનિક એજન્સી સરકારી વકીલ છે, જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ અથવા મંત્રી નહીં.કોર્ટની સંમતિ જરૂરી છે.ત્યારબાદ કાર્યવાહી પાછળની અફવા અથવા ગુનાહિત કાર્યવાહી માટે ખોટા આધારની શોધ, જેમ કે આ કેસમાં આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે, તે પીછેહઠ માટે સુસંગત આધાર હોઈ શકે છે.કારણ કે કોર્ટનો દુરુપયોગ કેસ ચાલુ રાખવા માટે થવો જોઈએ નહીં જે નિર્ણાયક રીતે પ્રતિકૂળ સાબિત થાય છે.કાયદાનું આ નિવેદન સંપૂર્ણ નથી પરંતુ વર્તમાન હેતુ માટે પૂરતું છે અને ખરેખર, પૂર્વવર્તીઓ પર સારી રીતે આધારિત છે.

કાયદો અને વ્યવસ્થાને પ્રોત્સાહન એ જાહેર ન્યાયનું એક પાસું છે.જાહેર નીતિના આધારો પ્રતિબંધને પાછો ખેંચવાની માંગ કરી શકે છે.ખોટી અને હેરાન કરનારી કાર્યવાહીને આગળ વધવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.કારણો એક વિશાળ કેનવાસને આવરી લે છે.પરંતુ સત્તાનો ઉપયોગ સાવધાનીપૂર્વક થવો જોઈએ, અને સંતોષવા માટે વૈધાનિક એજન્સી પ્રથમ વખતમાં સરકારી વકીલ છે, જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ અથવા અન્ય કાર્યકારી અધિકારી નહીં.છેવટે, કોર્ટની સંમતિ અનિવાર્ય છે.આ અદાલત દ્વારા એમ. એન. શંકરનારાયણ નાયર વિરુદ્ધ પી. વી. બાલાકૃષ્ણ અને અન્ય (૧) માં કાયદાનું સ્પષ્ટીકરણ આપવામાં આવ્યું હતું.

"કલમ ૪૮૪નું વાંચન દર્શાવે છે કે તે સરકારી વકીલ છે જે કેસનો પ્રભારી છે જેણે કોઈ પણ વ્યક્તિની કાર્યવાહીમાંથી સામાન્ય રીતે અથવા એક અથવા વધુ ગુનાઓના સંદર્ભમાં પાછી

ખેંચવા માટે અદાલતની પરવાનગી માંગવી આવશ્યક છે.આ પરવાનગી તેના દ્વારા તપાસ દરમિયાન અથવા ચુકાદો સંભળાવવામાં આવે તે પહેલાં પણ પ્રતિબદ્ધ થયા પછી કોઈપણ તબક્કે માંગી શકાય છે.જો કે, આ કલમ એવા કારણો સૂચવતી નથી કે જેના પર સરકારી વકીલ દ્વારા પરવાનગી માટે અદાલતમાં જવા માટે ભાર મૂકવો જોઈએ અથવા તે આધારો કે જેના પર કોર્ટ મંજૂરી આપશે અથવા નકારશે.જોકે આ કલમ સામાન્ય શરતોમાં છે અને સરકારી વકીલની કાર્યવાહીમાંથી પીછેહઠ કરવાની પરવાનગી માંગવાની સત્તાઓને સીમિત કરતી નથી, તેમ છતાં સત્તા આપવામાં જે આવશ્યક વિચારણા નિહિત છે તે એ છે કે તે ન્યાયના વહીવટના હિતમાં હોવી જોઈએ જે કાં તો તે કાર્યવાહી કરતી એજન્સી કાર્યવાહીના પુરાવાને ખોટી સાબિત કરે તે પહેલાં પૂરતી માહિતી રજૂ કરી શકશે નહીં અથવા અન્ય કોઈ સમાન સંજોગો કે જેની આગાહી કરવી મુશ્કેલ છે કારણ કે તે સંપૂર્ણપણે દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર નિર્ભર છે.તેમ છતાં ન્યાયની પ્રગતિમાં એ જોવાની પણ અદાલતની ફરજ છે કે ન્યાયના હિતથી બહારના આધારો પર પરવાનગી માંગવામાં ન આવે અથવા જે ગુનાઓ રાજ્ય સામેના ગુનાઓ છે તે માત્ર એટલા માટે સજા પામતા નથી કારણ કે સામાન્ય નીતિ અથવા ઔચિત્યની બાબત તરીકે સરકાર કાયદા હેઠળ ગુનેગારો સામે કાર્યવાહી કરવાની તેની ફરજ સાથે સંકળાયેલી નથી.સરકારી વકીલને કાર્યવાહીમાંથી પીછેહઠ કરવાનો નિર્દેશ આપે છે અને સરકારી વકીલ માત્ર તેના કહેવા પર આપું કરે છે.

બંસીલાલ વિરુદ્ધ ચંદનલાલ (૨) અને બલવંત સિંહ અને અન્યો વિરુદ્ધ બિહાર (૩) માં સ્થિતિ નિશ્ચિત થઈ હતી.આમ કાયદો સારી રીતે સ્થાપિત છે અને તેનો અમલ સાવચેતીની માંગ કરે છે.આ કેસની વિશેષ પરિસ્થિતિમાં, બે સિદ્ધાંતોને ઘરઆંગણે ગોઠવવા જોઈએ.પાછા

બેંચવાનો નિર્ણય સરકારી વકીલનો હોવો જોઈએ, અન્ય અધિકારીઓનો નહીં, તેમની નારાજગી તેમના પદ પર ચાલુ રહેવાને અસર કરી શકે છે.

અદાલત દેખરેખ રાખે છે, સેવક નહીં, અને એ જોવા માટે તપાસ કરવી જોઈએ કે કાયદાની આવશ્યકતાઓનો ભંગ થયો નથી કે કેમ, અલબત્ત, સરકારી વકીલની સત્તાને અપંગ અથવા છીનવી લીધા વિના.બે બાબતો જે નોંધપાત્ર છે તે છે (એ) વિચારણાઓ સામાન્ય છે કે નહીં, અને (બી) વાસ્તવિક નિર્ણય સરકારી વકીલ દ્વારા લેવામાં આવ્યો હતો કે માત્ર તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું હતું.

વર્તમાન તથ્યોના સંદર્ભમાં, તપાસ એ હોવી જોઈએ કે સહાયક સરકારી વકીલ દ્વારા જે વિચારણાઓ પર પીછેહઠની માંગ કરવામાં આવી હતી તે સામાન્ય અને સુસંગત હતી કે કેમ, અને શું પીછેહઠ કરવાનો વાસ્તવિક નિર્ણય સહાયક સરકારી વકીલ દ્વારા લેવામાં આવ્યો હતો કે કાર્યકારી અધિકારીના અંધ પાલનનું પરિણામ હતું.જો કોર્ટ સમક્ષની સામગ્રીમાંથી એવું જણાય કે સંબંધિત વિચારણાઓ પીછેહઠ માટે દરખાસ્તને પ્રેરિત કરતી નથી પરંતુ તે રાજકીય પ્રભાવનું દબાણ હતું, તો કોર્ટ તેની સંમતિ અટકાવશે.

ફરિયાદી પક્ષમાંથી પીછેહઠ કરવાની સત્તા સાથે સંહિતા દ્વારા પોશાક પહેરેલો અધિકારી સરકારી વકીલ છે.સરકારી વકીલ કારોબારી નથી, ન તો રાજકીય સત્તાનો આભસુ છે.પાછા બેંચવા અથવા ન ઉપાડવાની વિવેકબુદ્ધિ સાથે કાયદા દ્વારા રોકાણ કરાયેલ, તે તેના માટે સ્વતંત્ર મન લાગુ કરવા અને તેની વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવા માટે છે.આમ કરવાથી, તે ન્યાયિક પ્રક્રિયાના અંગ તરીકે કામ કરે છે, કારોબારીના વિસ્તરણ તરીકે નહીં.

વર્તમાન કેસમાં, એવું લાગે છે કે જ્યારે અદાલતે કાર્યવાહી શરૂ કરી ત્યારે આરોપી હુસન લાલે 'ઉચ્ચ પોલીસ અધિકારીઓને' ફરિયાદ કરી હતી કે સંબંધિત સહાયક સબ-ઇન્સ્પેક્ટરએ માત્ર નજીકના સંબંધી સામેના દાવામાં સમાધાન કરવા દબાણ કરવાના હેતુથી કેસ શરૂ કર્યો હતો. એક વરિષ્ઠ અધિકારી દ્વારા આરોપોની તપાસ કરવામાં આવી હતી અને જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટે પ્રકાશમાં આવતી સામગ્રીના આધારે સહાયક સબ-ઇન્સ્પેક્ટર સામે શિસ્તભંગની કાર્યવાહીનો નિર્દેશ આપ્યો હતો અને સહાયક સરકારી વકીલને હુસન લાલ સામેના કેસમાંથી પીછેહઠ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. રાજકીય પ્રભાવના આરોપોને ટેકો આપવા માટે અમને કોઈ પુરાવા મળ્યા નથી. તે જ સમયે, એ નિર્દેશ કરવો જરૂરી છે કે જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટે સહાયક સરકારી વકીલને પીછેહઠ કરવાનો નિર્દેશ આપીને ગેરકાયદેસર રીતે કામ કર્યું હતું. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે કાર્યકારી પક્ષની કેસની બીજી તપાસ, જે અગાઉની તપાસ પ્રેરિત હતી તે શોધ તરફ દોરી ગઈ હતી, તે પ્રથમ માહિતી આપનારની પૂછપરછ કરવાની ભૂલ દ્વારા દૂષિત કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદી પક્ષમાંથી પીછેહઠ કરવી કે નહીં તે નક્કી કરતી વખતે સહાયક સરકારી વકીલને તે બાબત ધ્યાનમાં લેવાની હતી.

આ કેસમાં ઉદ્ભવતા મુખ્ય પ્રશ્ન પર, રેકૉર્ડ દર્શાવે છે કે સરકારી વકીલે બીજી તપાસમાંથી બહાર આવેલા ખુલાસાઓ પર પોતાનું મન લગાવ્યું હતું, અને તેમને જાણવા મળ્યું હતું કે "પુનઃપ્રાપ્તિના (રીકવરી) સાક્ષીઓ સર્વશ્રી માટો રામ અને ફૂલ સિંહે પણ સમર્થન આપ્યું ન હતું કે તેઓ પુનઃપ્રાપ્તિના સાક્ષી બન્યા હતા અથવા તેમની હાજરીમાં આરોપી મદન લાલ દ્વારા કોઈ નિવેદન આપવામાં આવ્યું હતું". તેમને જાણવા મળ્યું કે ફૂલ સિંહ સંબંધિત સમયે પથારીવશ હતા અને તેમની મુદત પૂરી થઈ ગઈ હતી. તેમણે એ પણ શોધ્યું કે માટો રામે કહ્યું

હતું કે તેમની હાજરીમાં કંઈ થયું નથી પરંતુ તેમની સહીઓ તપાસ અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવી હતી.તે સ્પષ્ટ છે કે સહાયક સરકારી વકીલે તેમની સમક્ષની સામગ્રી પર સ્વતંત્ર નિર્ણય લીધો હતો અને જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટની સૂચનાઓનું આંધળું પાલન કર્યું ન હતું.

અમે ની કાર્યવાહીમાં જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટની ખૂબ જ અવ્યવસ્થિત હાજરી તરફ ધ્યાન દોર્યા વિના આ અરજીનો નિકાલ કરી શકતા નથી.જુદાણાનું ન્યાયશાસ્ત્ર આપણી વ્યવસ્થા માટે પરાયું છે અને કાયદો અપેક્ષા રાખે છે કે સત્તાના દરેક ભંડાર બંધારણ અને કાયદા દ્વારા તેમની ફરજ બજાવે, આદેશો, નિર્દેશો, ધમકીઓ અને લાલચોનો વિચાર કર્યા વિના.કોડ ફોજદારી પ્રક્રિયા માટે માસ્ટર છે.કોઈ પણ સત્તાધિકારી જે સરકારી વકીલ જેવા અધિકારીને તેના વિવેકબુદ્ધિના વિશિષ્ટ પ્રાંતમાં દબાણ કરે છે અથવા આદેશ આપે છે અથવા દબાણ કરે છે તે કાયદાના શાસનનું ઉલ્લંઘન કરે છે અને કોઈપણ સરકારી વકીલ જે આવા આદેશ સામે વળે છે તે તેના કાર્યાલયની સત્તા સાથે દગો કરે છે.કદાચ, સરકાર અથવા જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ વિચારણા કરશે કે કાર્યવાહી અથવા કાર્યવાહીનો વર્ગ નીતિ અથવા કાયદા અને ન્યાય સાથે સંબંધિત જાહેર હિતના કારણોના આધારે તેમના મોટા અર્થમાં પાછા ખેંચવાને પાત્ર છે અને સરકારી વકીલને કેસ અથવા કેસ પાછા ન લઈ શકાય કે કેમ તે ધ્યાનમાં લેવા વિનંતી કરશે.તે પછી, ફરિયાદી મૂકવામાં આવેલી સામગ્રી, ભલામણ પાછળની નીતિ અને સરકારની જવાબદારીપૂર્ણ સ્થિતિને યોગ્ય મહત્વ આપશે, જેણે છેલ્લા વિશ્લેષણમાં, જાહેર વ્યવસ્થા જાળવવી અને જાહેર ન્યાયને પ્રોત્સાહન આપવું પડશે.પરંતુ પીછેહઠ કરવાનો નિર્ણય તેનો જ હોવો જોઈએ.

જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ જે કાર્યકારી અધિકારી હોય તે સરકારી વકીલ નથી અને તેને આદેશ પણ આપી શકતો નથી.કદાચ, અધિકારીએ સરકારી વકીલની સ્વાયત્ત સ્થિતિ અથવા પાછા

ખેંચવાનો આદેશ આપીને સરકારી વકીલની વિવેકબુદ્ધિમાં તેની ઘૂસણખોરીની અયોગ્યતાની પોતાને જાણ કરી ન હતી.આ પ્રકારની ભૂલો વિવિધ સ્તરે સામાન્ય બની રહી છે અને તેથી જ આપણે તેમની સ્થિતિ સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ કરવી પડી છે.અમે ભારપૂર્વક કહીએ છીએ કે કાયદાનું શાસન કાર્યકારી અધિકારીઓને કેસ પાછા ખેંચવાની બાબતમાં ન્યાયી પ્રક્રિયાથી ચેતવણી આપે છે.અમે સંતુષ્ટ છીએ કે પબ્લીક પ્રોસીક્યુટરે જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટના નિર્દેશને માન ન આપ્યું પરંતુ અદાલત સમક્ષ મૂકવામાં આવેલી સામગ્રી વિશે પોતાને જાણ કરવાનો સ્વતંત્ર અભ્યાસ કર્યો અને પછી પ્રોસીક્યુશનમાંથી પાછા ખેંચવાની પરવાનગી માંગી, અમે નીચેની અદાલતો દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને ઉલટાવવાનો ઇનકાર કરીએ છીએ.

ટ્રાયલ કોર્ટને સંતોષ થયો હતો કે સહાયક સરકારી વકીલે કોઈપણ ગેરકાયદેસર હેતુ માટે ઉપાડની સત્તાનો ઉપયોગ કર્યો નથી અને ઉચ્ચ અદાલતે તે નિષ્કર્ષને સમર્થન આપ્યું હતું.અમે હાઈકોર્ટના આદેશમાં દખલ કરવા માટે તૈયાર નથી.

અરજદારની એક સ્પષ્ટ ફરિયાદ દૂર થવાને પાત્ર છે.તેને તેનો ચોરાયેલો માલ પાછો મેળવવામાં રસ છે.આરોપી માલમાં કોઈ મિલકત હોવાનો દાવો કરતો નથી.ફરિયાદી દ્વારા તેમને પોતાની મિલકત તરીકે ઓળખાવવાની સ્થિતિમાં, ટ્રાયલ કોર્ટ તેમને પરત કરવા માટે યોગ્ય આદેશો પસાર કરવા પર વિચાર કરશે.ચોક્કસપણે, ફોજદારી ન્યાયના ઘણા પરિમાણો છે જે દોષિત ઠેરવવા અને સજા, નિર્દોષતા અને નિર્દોષતાની બહાર છે.ભોગ બનનારને ભૂલી જવો જોઈએ નહીં પરંતુ શક્ય હોય ત્યાં સુધી તેને પુનઃસ્થાપિત કરવો જોઈએ.

અરજી નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

એન. કે. એ. અરજી ફગાવી દેવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.